

Dayka Gábor vagy Horváth Ádám divatcsúfolója?

Alighanem legnagyobb számban az 1780-es évek végén és az 1790-es évek elején jelentek meg magyar nyelven divatcsúfolók, a németes divatot gúnyoló pasquillusok és a magyar viseletről szóló röpiratok. Tanulmányomban ennek az időszaknak egyik divatcsúfoló versét vizsgálom. A költeményt 1791-ben név nélkül publikálták a *Magyar Kurir*-ban, később pedig Dayka Gábor (1769–1796) műveként tartotta számon a szakirodalom. Cikkemben a Pálóczi Horváth Ádám (1760–1820) gyűjteményeiben fennmaradt szövegváltozatokat vetem össze a már ismert variánsokkal, s közlöm az újonnan előkerült változatról készült fotókat.

A nemzeti viselet a divattal, a hajviselettel együtt állandó téma volt a XVIII. században az emlékiratoktól (pl. Apor Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*, 1736) a közköltészetig,¹ ám az 1790-es évek elején különösen intenzív politikai felhangokat kapott. Aktualitása megerősödött II. József halálával, és azzal, hogy a magyar koronát Budára hozták. A koronaőrző bandériumok és uniformisai a röpirat-irodalom állandó témájává váltak. Amellett, hogy a nemesi uniformis a magyaros öltözetet szimbolizálta, identitásképző elemmé vált. A közös identitás keresésével együtt a magyar hagyományok mélyére nyúlt, s egészen az őstörténeti származásában találta meg gyökereit. Ezek épségét a nemzeti karakterhez, az ősi hagyományhoz való ragaszkodással látta megóvhatónak. A közösségi identitáselemek úgy váltak összetartó erővé, hogy a német és a francia „idegen” hatással (nyelvel, divattal, kultúrával) szemben fogalmazták meg a nemzeti együvé tartozást. A nyelvhez való ragaszkodás, a kultúrának olyan elemei, mint

* Készült a Lendület Nyugat-magyarországi irodalom 1770–1820 Kutatócsoport keretében. Ez úton szeretném megköszönni Csörsz Rumen István segítségét, aki ösztönzött a dolgozat megírására és értékes tanácsokkal látott el.

1 A témáról bővebben: *Közköltészet 3/A: Történelem és társadalom*, kiad. Csörsz Rumen István és KÜLLŐS Imola, Régi magyar költők tára: XVIII. század 14 (Budapest: Universitas Kiadó–Editio Princeps Kiadó, 2013); *Közköltészet 3/B: Közkerölcs és egyéni sors*, kiad. Csörsz Rumen István és KÜLLŐS Imola, Régi magyar költők tára: XVIII. század 15 (Budapest: Universitas Kiadó, 2015), különösen az I. B) fejezet. Az itt kiadott divatcsúfolók egy része épp az 1790-es évek elejéről származik, országgyűlési környezetből, tehát Horváth és nemzedéktársai jól ismerhették, énekelhették ezeket.

az énekköltészet, a zene, a tánc és a viselet érintetlen, változatlan megőrzése egymást erősítő, identitásformáló toposzokként kapcsolódnak össze.²

Hosszú folyamat és tabusítás eredménye, hogy a magyar hajviselet, bajszviselet, öltözet és saját jelképrendszer ilyen radikálisan tűnt fel az 1790-es években, és ilyen erős nemzeti ellenállást formálhatott. A nemesség fel tudta használni saját céljainak érvényesítésére a *nemzeti és idegen szembeállítás*, s a korábbi, az 1780-as évek józsefi politikájával szemben már ismert toposzhoz nyúlhatott vissza azért, hogy a nemzeti viseletre hivatkozott. A kérdés súlyát mégis az mutatja meg, ha meggondoljuk, hogy a XVIII. század nagy részében a magyar öltözet ki volt tiltva az udvarból.

A józsefi nyelvrendeletre való hozzáállást jól érzékelteti a magyar nemesek „csakazértis” ragaszkodása a magyar (illetve a latin) nyelvhez és a nemzeti viselethez.³ Az együvé tartozás olyan nyelvi és topikus keretek között artikulálódik, mint a külföldi divat majmolása, a puhaság szembeállítása a keménységgel, ősi múlttal, egy másik viszonyrendszerben pedig ugyanezen tulajdonságok beállítása a civilizációs fejlettség és a barbárság összevetéseként. A korszak röpiratirodalmának kiemelt, visszatérő témái voltak ezek, amelyek a nyelvhasználat, a közös múlt, szokások erkölcsök és viselet tematikájához kapcsolódtak.

I. Lipót trónra lépésével lecsillapodtak a nemesi öltözetet követelő felhangok, s a következő években elhalkultak vagy átalakultak. A reformkor nyelvhasználatában ugyan elemeiben használja a republikanizmus szótárát, de akkor már teljesen más formában.

A *Magyar Kurir* 1791. november 15-ei számában⁴ megjelent egy divatcsúfóló, amelynek szövege majdnem egészében megegyezik Pálóczi Horváth Ádám egyik, *Hol-mi* című gyűjteményes kéziratkötetében olvasható verssel.⁵ A *Magyar Kurir*-ban a vers név nélkül jelent meg, címe: *Pest 11a 8br 1791. Magok okozák a' Magyar Urak 's Asszonyosságok, hogy sokan rossz vélekedéssel vagynak a' kurta Magyar öltözetről.*

A divatcsúfólót Dayka Gábor műveként tartja nyilván a szakirodalom, eként is jelent meg a kritikai kiadásban,⁶ a kötettervezetből kimaradt versek kö-

2 A téma részletes elemzése: NAGY Ágoston, „Republikanizmus és csinosodás között: a nemzeti viselet és a politikai nyelvek 1790 körül”, *Korall: Társadalomtörténeti folyóirat* 15, 55 (2014): 22–45.

3 Nagy Ágoston tanulmánya alaposan körüljárja az irodalmi divatcsúfólók frazeológiáját Ányos Páltól Édes Gergelyen át Prónay Lászlóig; Baróti Szabó Dávidtól, Virág Benedektől, Kerskay Imrétől hoz példákat: *uo.*, 26–27.

4 *Magyar Kurir* 1791. november 15. Hozzáférés: 2020. október 27. http://dspace.bcucuj.ro/bitstream/123456789/55384/1/BCUCLUJ_FP_H140_1791_002_090.pdf

5 Csurgói Református Gimnázium Könyvtára, K 241. HOLMI. Tom. IIIus, Pro anno 1791. (A továbbiakban: *Hol-mi IV.*) A kéziratához részletesen lásd: MÉSZÁROS Gábor, „Pálóczi Horváth Ádám *Hol-mijának* negyedik darabjáról”, *Irodalomismeret*, 3. sz. (2016): 64–75.

6 DAYKA Gábor, *Összes művei*, kiad. BALOGH Piroska, BÓDI Katalin, SZÉP Beáta és TASI

zött. Mielőtt a kéziratok összehasonlítását folytatnám, érdemes összeveteni a verset Horváth Ádám más, ekkoriban és e tematikában írt műveivel. Így közelebb kerülhetünk a szerzőség meghatározásához, a mű fővállalásának kérdéseihez, és ahhoz, hogy milyen elemek árulkodnak a szövegben a szerző kilétéről, véleményéről.

Ballagi Géza azonosításának köszönhetően Horváth Ádámhoz kapcsolhatunk két 1790-ben kiadott röpiratot.⁷ Az első röpirat címe: *A' magyar asszonyok' prókátora, a Budán öszve gyült rendekhez* (Buda, 1790. július 28.), a másiké: *A' férjfiak' felelete az asszonyokhoz. Arra a' javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a' közönséges Gyülekezetekbe bé-botsátani* (Buda, 1790. augusztus 1.). A két szöveg vitázik egymással, s az előbbi érveire a második felel. Így a szerző röpiratai egy élő, aktuális vitahelyzetet imitálnak, amelynek érvkésztét két különböző nézőpontból exponálja, olvasóit bevonja a vitába, és játékosan arra készíti őket, hogy a témában a másik fél érveit is végiggondolják.⁸ Ehhez a játékhoz és kontextushoz köthető a *Magyar Kurir* hasábjain megjelent divatcsúfoló is, azonban az asszonyok viseletének és szokásainak csúfolása mellett a férfi módi, a csinosodás és az idegen divat utánzását is tematizálja. Beszédes a vita a nyelvhasználatról, akárcsak a szokások és az öltözet belső kulturális egységére vonatkozó utalás, szembehelyezkedve a külső idegenképpel.

A névtelenül megjelent vers visszatérő vádja, hogy a nemes asszonyok és férjfiak hűtlenül elhagyták a nemzeti viseletet:

El-hányta bajusszát, kit nem rég' nevele;
Hogy ez, a' Magyarság' alkatatlan jele [...]
Vagy pedig tyúk-kosárt tsinálván hajából,
És azt is nevelvén idegen fajtából;

Réka, Régi magyar költők tára: XVIII. század 10 (Budapest: Universitas Kiadó, 2009), 37. sz. A továbbiakban: RMKT XVIII/10. 1790-re keltezve, egy autográf tisztázata nyomán. 137–140. Címe: [A nemzeti öltözet].

- 7 BALLAGI Géza, *A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig* (Budapest: Franklin, 1888), 540–541. Az elektronikus kritikai kiadásban a prózai írások között: HORVÁTH Ádám, *A' magyar asszonyok' prókátora, a' Budán öszve gyült rendekhez* (1790); HORVÁTH Ádám, *A' férjfiak' felelete az asszonyokhoz. Arra a' javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a' közönséges Gyülekezetekbe bébotsátani* (1790). PÁLÓCZI HORVÁTH Ádám, *Művei: Elektronikus kritikai kiadás*, szerk. CSÖRSZ Rumen István és DEBRECZENI Attila, vezető mts. TÓTH Barna (Budapest–Debrecen: MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport–MTA BTK Lendület Nyugat-magyarországi irodalom Kutatócsoport–Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018), hozzáférés: 2020. október 26, http://deba.unideb.hu/deba/paloczi/kronologia.php?sztipus=4_8.
- 8 Horváth röpiratainak elemzését lásd: BIRÓ Annamária, „A' magyar asszonyok Prokátora és A férjfiak felelete (1790) korabeli kontextusai”, in *A kis világbeli nagy világ: Tanulmányok Pálóczi Horváth Ádámról*, szerk. CSÖRSZ Rumen István és MÉSZÁROS Gábor, Reciti konferenciakötetek 10, 45–61 (Budapest: Reciti, 2020).

Tedd ijesztő fejét öt-hat akkorának,
 Mint az Asszony fejek vagy régen valának. [...]
 Es a' sok idegen Isten' imádóji:
 Úgy bántak az ékes Nemzeti ruhákkal,
 Mint mi a' farsangi költött állorczákkal.
 Fel vették, de nem úgy mint tulajdonjokat,
 Hanem tsak mint szivet titkoló rongyjokat. [...]
 'S már most mikor látják, vagy is kezdik hinni,
 Hogy nem olly nagy vétek nem-Magyarnak lenni;
 El-hányják fel-szedett Páva tollaikat,
 Söt hogy fel-vették is szégyenlik magokat.⁹

Fonák módon a vers beszélője a már feladott értékek további elhanyagolására és elhagyására biztat. A nem régóta nevelt bajuszt elhagyták a nemes férfiak, mivel a magyarság alkalmatlan jelének bizonyult. A csúfoló sorolja, hogyan bántak és bánnak a hagyománnyal: „a' ma természeti magyar nyersesség” helyébe a „puha délczezség” lépett, a „Magyar kard” helyett „egy görbe bitsak”-ot hordanak. Mindezzel együtt csak tovább biztat (és csúfolódik) a nemzeti viselet és szokások elhagyására. A beszélő olyan beszédhelyzetet teremt, amelyben arra ösztönöz, hogy „Tedd ijesztő fejét [ti. a nemes asszonyoknak] öt-hat akkorának”, vagy ahogy a csúfoló indul: „csak tóldasd már Pajtás!”. Tehát ironikusan arra buzdít, amit gúnyol, ezzel teremtve meg a vers csúfoló jellegét, csavarva egyet az értelmezésén. Ez Horváth *Fénixi készülő* című, nyomtatásban ki nem adott versével rokon, amely ugyancsak „pajtás”-ként szólítja meg az olvasót, s arra buzdítja, hogy mihamarabb ásson sírt a nemzeti múltnak:

Jere velem pajtás! temető-sírt ássunk,
 Elébb mint több szégyent 's bosszút nyeljük 's lássunk,
 Rejtsük el a' föld gyomrába,
 Nagyapáink sírhalmába,
 Nemes nemzetünket,
 szép eredetünket.¹⁰

Érdeemes együtt olvasni továbbá a Horváth Ádámnak tulajdonított *A' férjfiak' felelete* című röpirattal, mert tematikai és szintaktikai egyezések is fellelhetők a két szövegben:

9 *Hol-mi* IV. 26–28.

10 *Ötödfélszáz Énekek* (1813), 7. sz., a *Töredék* szövege. Kiadása: *Ötödfélszáz Énekek: Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1813. évből: Kritikai kiadás, jegyzetekkel*, kiad. BARTHA Dénes és KISS József (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1953), 130–131. A továbbiakban: BARTHA–KISS.

és minket is, kik, ha a' természet erőltetése miatt néha rútak 's ijesztők lettetek-is, tsakugyan szeretni meg nem szűntünk, a' rutat szépnek tartani reá szoktattatok; magunkat el-asszonyosodni, és igaz ítélőiteket, a' puhaságot el-asszonyodásnak nevezni lassan lassan meg-tanítottatok. – Páva tollaitokat el-hánytátok; az idege- nektől olyanokat, mellyek erővel lágyítják 's kortsosítják a' testet, és nemes termé- szetéből ki-vetkeztetik, kapkodtatok magatok-is, 's kapkodtattatok mi velünk-is.¹¹

A puhaság, az elasszonyosodás, az idegenmajmolás, a nemes természet ellá- gyítása az 1790-es évek olyan közéleti hívószavai, amelyek egy ősi, közösség- be tartozást tematizálnak, amelyet elárultak az idegen divat és szokások köve- tői. A csúfoló külön hangsúlyozza az egyenlőnek teremtett közösség árulását, amelyhez a lenézett, megvetendő pazarlás is társul:

Vagy, ha ki erszénnye' örökös kárára
Fel-kapott a' világ' fényesebb pólttzára;
Szégyen, azt gondolja: olyan öltözetben
Járni, 's jelenni-meg nagy gyülekezetben,
Mint a' kiknek rangja annyit nem tenyészett,
De egy-formákká tett a' Nem, 's a' természet,
Vagy tán Attyaik is magok' jobb sorssában
Szalmás Házban laktak, egy-más' szomszédjában.
'S ha e' miatt osztán ki kopik mentsége,
Látván hogy nints neki olly nagy különbsége,
Mások felett, a' kik vele egy nemzetből
Származtak, söt néha egy vér eredetből.
Rá-fogással színli szive' duzzadtságát,
'S vádolja, a' ruha alkalmatlanságát.¹²

A beszélő gúnyolja az idegen viseletet, s arra jut, hogy el kell temetnie a magya- ros ruhát, mert immáron nem méltó viselni, aki elhagyta:

Hogy ha hólt eleink ma fel-ébrednének,
'S látnák, mit tsinálnak mind ifjak, mind vénék?
Formánkat el-véttve mint játszunk az éggel?
'S hova temettük-el puha délczégességgel
A'ma természeti magyar nyersséget?
Vagy meg-nem-ismernék a' szép nemzetséget;

11 PÁLÓCZI HORVÁTH, *Művei: Elektronikus kritikai kiadás*, hozzáférés: 2020. október 27, http://deba.unideb.hu/deba/paloczi/kronologia.php?sztipus=4_

12 *Hol-mi IV.* 27–28.

Mint a laknók magja annyit nem semjélek,
 De egyformakba kő a' ken a' kermélek.
 Vagy tón Atyáink is magok' jobb sorték,
 Salmas Házly láthat egymás' szempájakban;
 'Ha' e' mára optom hi kopik menzse,
 Látszik hogy min is neki oly nagy hűtőmbfője
 Májori felcs, a' hűt vele egy nemzetből
 Elzamarok jöt néni egy vér eredetből,
 Ráforogok sűrű fűre dréadtságát,
 'Ha' árólja a' ruha alhalmaságát. —

A Hol-mi kézirat 28. lapjának részlete

Vagy hóltra rettenvén e' tsúf Onokának:
 Képitől, a' sirba vissza rohannának. [...]

„Hányd-el kalpagodat, tsákódat, gutsmádat.
 Es a' mint fel-vetted őket minapában,
 Temesd-el öseid' hideg sir-halmában.
 Tedd-be velek vitéz Atyáink' tsontjait
 Kik e' két Fő Város' ditső vár'falait
 A' vérünkön hízott Töröktől nagy haddal
 El-vették, ez előtt tsak-nem egy-századdal.
 Vitéz öltözetünk ezeket illeti,
 Még mi nem ismerjük, mi az a' Nemzeti?
 'S melly nagy kints, akármelly egy okos nemzetben,
 Változást nem tenni sem az öltözetben,
 Sem az azzal járó vér-tsereberében,
 Hanem meg-maradni a' maga bőrében. –
 Temesd-el hát, temesd – Atyáid' sírjába,
 Tégy rá követ, 's ezt írd a' kő oldalába:
 „Ide egy Nemzeti köntös temettetett,
 „Melly maga nemétől addig üldöztetett,
 „Hogy utóbb a' Nemzet maga szégyenlette,
 „És itthonn idegent veve-fel helyette.
 „Csak minap kele-fel egyszer a' sírjából,
 „'S már ismét a lágyság' puha párnájából
 „A' szél annyi pelyhet hordott szépségére,
 „Hogy illy idegennel bagzott tsúf léttére

„Maga is magának új halált gondolna,
„Hanem-ha most önként el-temették volna.”¹³

A' férjfiak' felelete az asszonyokhoz ugyanezt a tematikát követi. A kortársak őseire hivatkozik, és azt mondja, ha hajdani őseik, ez esetben a hajdani nemes-asszonyok sírjaikból felkelnének, szégyenükben és ijedtükben visszamenekülnének oda:

miként változik Párisban 's Bétsben a' viselet? hogy minden újságnak ti lehessetek leg-első majmolóji: és ez annál jobban nevedekett bennetek, mennél jobban fogyatkozott a' pénz; egy szóval, a' ruhában, viseletben, alkalmaztatásban, a' bujálkodást annyira vittétek; hogy ha hajdani Nemes Asszonyaink, a' sirból felkelnének, 's el-hihetnék, hogy Ti vagytok az ő Onokáik, azon szempillantásban, mellyben fel-költék, a' föld alá vissza bújnának, ijedtekben 's szégyenletekben. – Ne nehezteljete az igaz mondásért; mert így hiszitek ezt magatok-is; mikor most egy kitsinyt ki nyilván szemetek, ha a' több pompát nem-is, de az idegen ruha piperét leg-alább, testetekről le-hánytátok, adná a' Magyarok' Istene, hogy valósággal útálatból! –¹⁴

Ezután pedig már nemcsak a nemes ősök húzódtak a föld alá szégyenükben, hanem fokozásként magát a nemes magyar viseletet is eltemették. Éppen úgy, ahogy a divatcsúfoló versben a „magyar köntöst”:

El-temették ezt a' nemzeti bódogságot hajdani Magyar köntöseitek' sir-halma alá, a' Német és Francia tselédek. – Az idegen születésű szoptató dajka, a' haj-bodrozó Leány-Asszony, a' múlattató Kis-Asszony, ha több nem volna-is, mind olyanok; a' kiknek társasága nélkül tsak egy óráig sem lehettek-el: ezek pedig a' Ti kedvetekért, hogy szolgáljanak-is, 's magyarul-is meg-tanuljanak; nem tselekszik: hanem annyira meg-bűbájozták még szavatok hangját-is, hogy szégyenlenétek magyarul beszélteni, 's utóbb nem is értenétek.¹⁵

A röpirat végén a férfiak feltételeket szabnak a nőknek. A harmadik pontban már nem játékosan, hanem a férfiak érveként szerepel a magyar viselet elhagyásának tilalma:

13 *Hol-mi IV.* 26–28.

14 PÁLÓCZI HORVÁTH, *Művei: Elektronikus kritikai kiadás*, hozzáférés: 2020. október 27, http://deba.unideb.hu/deba/paloczi/kronologia.php?sztipus=4_

15 Uo.

– Ezek lesznek tehát, a' fel-tételek, mellyeket szentül fogadnotok kell, ha híveink akartok maradni, 's azt akarjátok: hogy mi is szín-mutatás nélkül szeressünk. [...]

3. Az idegen öltözeteket, valamint most el-hánytátok, úgy soha ezután fel ne vegyétek, 's bú-bajosan kedveltető példátok miatt Férjeitekkel-is fel ne vetessétek: gyermekeiteknek pedig még tsak ne is mutassátok: mert mitsoda képtelenül él-nétek vissza engedelmmünkkel; mikor Magyar Gyülekezeteinknek Szent Helyjei, éégig tornyozott fej-nevelőkkel, másból pótol, vagy magatokébül mesterséggel fűrt-faragott haj-bodrozatokkal, tsipő' nevelő szélesen ki-abrontsolt leplekkel, 's más Nemzet' tsüfoló kísértetekkel villognának: 's kivált ha ez lassan lassan, hasogatott foszlángot, nyereg formára ki-vésett formátlan süveget, térdben öszve kötözött nadrágot, tsatos paputsot, le-konyúlt fülü idegen tsizmákat vonna maga után a' Férjfiakra-is. – Mitsoda keserves emlékezet lenne az minékünk? hogy kedvességteknek adott engedelmmünk, így meg-motskolná temető sírjából tsak most élledező hajdani szép viseletünket.¹⁶

Véleményem szerint az ilyen szintű tematikai és frazeológiai egyezés nem véletlen, még azzal együtt sem, hogy a XVIII. század végének magyar közbeszédében nagyon élesen jelen lehettek az idegen divatot a magyar viselettel és szokásokkal összehasonlító divatcsúfolók nyelvi elemei. A vers harmonikusan illeszkedik Horváth Ádám életművébe, s jóval kevésbé Dayka Gáboréba. Mégis az ő írásával fennmaradt változatot tartotta a szakirodalom autentikusnak, Horváth adatait mellőzve.

Dayka kézírásával az ún. *Sárga Kötetben*,¹⁷ a 85–86. lapon olvasható a vers cím nélkül,¹⁸ s ez alapján közölte Kazinczy Ferenc¹⁹ és Abafi Lajos.²⁰ *A' nemzeti öltözet* címet Kazinczy adta a versnek. Mint a Dayka Gábor kritikai kiadás jegyzetei között olvasható:

A vers 1790. október 11-i keltezéssel olvasható Dayka kézíratai között, a Pestről történő távozása előtt írta. Ezt erősíti Kazinczy megjegyzése a keltezés mellett: »Minden bizonnyal 1790ben, mert a' Seminárium 1790ben oszlott el Pesten, és 1790. már Egerben írta Erzsébet napi köszöntőjét.« Kazinczy a harmadik évszámot elírta: 1791-et kellett volna írnia.²¹

16 Uo.

17 Sárospatak, Tiszáninnen Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Kt. 1130. *Újhelyi Dajka Gábor' maradvány Papirosai*, 247 ff., 44×29 cm, belül különböző méretű, gyakran egymásra ragasztott lapokon, nyomtatványokkal egybekötve, folyamatosan számozva.

18 Ez úton is köszönöm Tasi Réka segítségét, aki rendelkezésemre bocsátotta a kézirat fényképét.

19 KAZINCZY Ferenc, *Újhelyi Dayka Gábor versei*, I–XLVII (Pest: Trattner, 1813), 91–97.

20 DAYKA Gábor, *Költeményei*, kiad. ABAFI Lajos, I–XLIII (Budapest: 1880), 69–73.

21 RMKT XVIII/10, 536.

természettudományi írások, értekezések, versek és levelek. Döntő részük magyar nyelvű, a többi német, francia és latin.”²⁶

A *Miscellanea Hungarica manuscripta* 3. kötetben Horváth Ádámtól más kéziratok is akadnak.²⁷ Ugyanebben a kötetben található *Hála Istennek* című verse autorizálva, amelynek a végén ez áll: „Írta a 'Sinati Gyűlésben Budán 13. 8. 1791. Horváth Ádám mpria”.²⁸

A divatcsúfoló és a *Hála Istennek* című vers Horváth Ádám *Hol-mi* kéziratában (datálásukat tekintve is) egymást követik; először a divatcsúfoló: *Pest 11a. 8br. 1791*, majd *Buda. 13a. 8br. in ultima Sessione Synodali; Hála Istennek. A Magyar Kurir* 1791. november 15-ei számában név nélkül, ezzel a címmel jelent meg: *Pest 11-dik Oktober. – Magok okozzák a' Magyar Urak 's Aszszonyságok, hogy sokan rossz vélekedéssel vagynak a' kurta Magyar öltözetről.*

A kismartoni kézirat tisztázati példány, a *Hol-mi*-beli több javítást tartalmaz, ezért a függelékben a kismartoni forrás átíratát közlöm, jelölve a *Hol-mi* kéziratának és Dayka kéziratának eltéréseit. A cím megegyezik a folyóiratban és a kismartoni kéziratban is. A *Magyar Kurir*ban megjelent variáns viszont nem a kismartoni kéziraton alapul, mert a nyomtatásban megjelent változat közül két olyan sort, amely a *Hol-mi*ban és Dayka kéziratában is benne van, de furcsa módon épp a leglogikusabban kapcsolódó forrásból, a kismartoniból hiányzik:

Fel vették, de nem úgy mint tulajdonjokat,
Hanem tsak mint szivet titkoló rongyjokat.

Eszerint tehát a *Magyar Kurir* más szövegváltozatot vett alapul. Nem kizárt, hogy a verset mások is lemásolták (talán így tett Dayka is), s egy ilyen példány nyomán pótolta a hiányzó sorpárt a kiadó.²⁹ Az sem elképzelhetetlen, hogy Dayka és Horváth együtt tartózkodtak Pesten 1791 októberében, erről nincs ada-

26 ZVARA Edina, „Görög Demeter könyvtárának kéziratái: Bárány Péter, Batsányi János, Kis János, Révai Miklós, Trenk Frigyes és Verseghy Ferenc írásai”, in *Könyvek magántulajdonban (1770–1820)*, szerk. DÓBÉK Ágnes, Reciti konferenciakötetek 6, 141–169 (Budapest: reciti, 2020), 143. A könyvtárról bővebben lásd: ZVARA Edina, *Egy tudós hazafi Bécsben: Görög Demeter és könyvtára*, Nemzeti téka (Budapest: OSZK–Gondolat, 2016).

27 Nagyon köszönöm Zvara Edinának, hogy elküldte a Horváth Ádám kézíratairól készített fotókat. A tanulmány végén az ő felvételeit közlöm. Köszönöm az Esterházy Privatstiftung szíves együttműködését, és hogy lehetővé tette a közlést.

28 (Miscell-3), 448–449.

29 Az említett kéziratokon kívül még egy másolatról van tudomásom Szalay Péter *Quodlibet* c. kolligátumából, a szerző megjelölése nélkül (OSZK Kt. Fol. Lat. 3884, 48b–50b), amelyet eredetiben a tanulmány megjelenéséig nem tudtam kutatni. A szöveg betűhív átírását közli: AJKAY Alinka, *Kazinczy Ferenc Tübingai pályaműve és irodalmi, politikai előzményei: PhD-disszertáció*, kézirat (Budapest: ELTE, 2008), 223–226. Hozzáférés: 2020.11.05. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45297/Kd_11022.pdf

tunk, de nem kizárt, hogy Dayka magától Horváthtól jutott hozzá a vershez; kapcsolatukról azonban egyelőre kevés információnk van.

A kutatás jelen állása szerint tehát valamivel több érv szól Pálóczi Horváth Ádám, mint Dayka Gábor szerzősége mellett. A vers előfordulása a csurgói *Hol-mi*-ben önmagában is perdöntő lehet, mivel Horváth gyűjtőkéziratában nem szerepelnek más költők művei, csak saját költemények. A frazeológia Horváth több, rokon műfajú versével összekapcsolja a divatcsúfólót, az említett, kéziratban maradt *Fénixi készülön* kívül például a *Hová levél, nemzetemnek jó világa* kezdetű, kétszer is publikált verssel (*Ének a' Magyar Öltözet' panaszairól*):

Jer Magyar! ha Magyar véred van egy szóra,
Vágyik-e az igaz Magyar Bugyogóra,
Tsizma-szárodat a' füled mellé rakatod,
Földött lábod' mo'sár forma Magyar tsüfólo
stiblivél oh nagy Magyar! be-vonatod. [...]

Hol a' gutsma, tsákos süveg, 's a' kalpagod?
Minek az a' felleg-hajtó nagy kalapod,
'S nem tudod-e hogy vad bőrökkel ruházkodtak
A' Magyarok Stzithiában sőt itt-is míg más
Nemetekkel öszve-nem sogorodtak. [...]

Ma Magyaroknak akkora kard lógg oldalán,
Valamint egy közönséges főző-kalán,
Nem egyéb, tsak görbe bitsak, vékony gyík-leső,
A' se Magyar, tudja mi vólt? a' ki illyen
kardot kötött, és hordozott a' leg-első.³⁰

Függelék

A következőkben a kismartoni kézirat átírását közlöm, a *Hol-mi* (*H*) és a Dayka-kézirat (*D*) eltéréseit jegyzetben adom meg. Az átírásban a betűhűsége törekedtem, és az RMKT XVIII. századi műveket közlő kiadások átírási elveit vettem alapul. A rövidítéseket jelöletlenül feloldom. A központozás eltéréseit, a rövidhosszú magánhangzók és mássalhangzók oppozícióját nem jelölöm. A Horváth

30 PÁLÓCZI HORVÁTH ÁDÁM, *Verses kiadványai (1787–1796)*, kiad. TÓTH Barna, a latin szövegeket ford. LENGYEL Réka, Régi magyar költők tára: XVIII. század 16 (Budapest–Debrecen: Universitas Kiadó–Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015), 382–384; vö. BARTHA-KISS, 132–134 (*A korcs magyar*).

által aláhúzott részeket kurzívval, az áthúzott részt <> között jelölöm; ez utóbbiak szintén szerzői javításnak tekinthetők inkább, mint másolói tévesztésnek.

Pest 11a 8br 1791. Magok okozzák a' Magyar Urak 's Asszonyiságok, hogy sokan rossz vélekedéssel vagynak a' kurta Magyar öltözetről.³¹

Csak tóldasd már Pajtás! hosszabbra ruhádat,
Hányd-el kalpagodat, tsákódat, gutsmádat.
Viseltük, – már elég – meg-unták Nagyjaink,
'S ma-hólnap új törvényt szabnak Asszonyaink;
Addig bübájolnak, hogy³² nemem' tsúfjára
El hagyatol; 's magad maratsz nem sokára.³³
Az ilyly mohonn kapott Házi Istenkéket³⁴
Szél jön – mind-el-hordja mint a' por-tsibéket.
Magyar szél pedig ez, ha szabad úgy szólni,
Nemzetem kezd ismét idegent majmolni:
Leg-elébb³⁵ is Magyar rövidli nem Német,
Nyers testemre szabott kurta kis mentémet.
Unkomod, azt mondja. – Ezt hát el-vetette,
Prémezett vagy prémetlen kaput³⁶ kell helyette:
Kalap már, nem süveg feje' takarója,
Lyukgatott *Dalmány*³⁷-*tsúf* a' mellyre valója:
Mellyen által taréjt³⁸ ereget mellyéről,
El-akar repülni azt vélnéd meszszeről.
El-hányta bajusszát, kit nem rég³⁹ nevele;
Hogy ez, a' Magyarság' alkalmatlan jele
Tüzesített vassal égetett,⁴⁰ 's magasson
Tornyolt haj-bodrokkal meg-ne-pizkoltasson.
Az egy Magyar *Nadrág*⁴¹ marad még végtére,
Az is tán tsak annak⁴² emlékezetére;

31 H: Pest 11a. 8 br. 1791. [A cím mellett a jobb felső sarokban kerest.]

32 H: bübájolnak hogy,

33 H: utóljára.

34 H: mohonn kapott házi Istenkéket,

35 H: Leg elibb

36 [Az RMKT XVIII/10-ben: D: kapát, téves olvasat.]

37 H: Lyukgatott dolmány; D: Szaggatott dolmány [A D-ben nincs kiemelés.]

38 H: tarélyt

39 H: rég [A *nem* szón és a fölötte lévő sorban az *azt* szón tintafolt.]

40 H: igetett

41 H: nincs kiemelés

42 D: tám tsak a'nak

Hogy a' kik Nemünktől ennyire távoztunk,
 Magva-szakadt Magyar Ágyékból⁴³ származtunk.
 Fejünkről 's mellyünkről meg-nem ismernének,⁴⁴
 Mutatjuk, mi hijja Nemünk' jól-létének?⁴⁵
 „Csak tóldasd hát Pajtás! hosszabbra ruhádat,
 „Hányd-el kalpagodat, tsákódat, gutsmádat.
 Cseréld, vagy tsúfítsd-el a' szép Magyar fejet,⁴⁶ –
 Egy görbe bitsakot köss Magyar kard helyett.
 Mert már Naggyaidnak annyira szokása
 A' Magyar viselet' el-hagyogatása:
 Hogy az által-kötött 's ékesen ki-hányott
 Nadrágba 's mentébe' járó⁴⁷ egy-nehányat
 Ma-hólnap *negédes Kuruczoknak vélik*,
 A' miatt, hogy sokan tollokat tserélik.
 Raggass pókhálókat Asszonyid' fejére,
 Tedd-ki szépségedet tsudákért tserére.
 Csináltass selyemből sír-halom formákat,⁴⁸
 Mázold-be festékkel a' leg-szebb pofákat.
 'S így sűrű hálóval takarván képeket,
 Imádd e' bájoló szép⁴⁹ <Istenségeket,> kísérteteket.
 A' kikről nem tudnád, kit 's mit szégyenlenek?
 Azt e? hogy a' többek mint ők nem illyenek,
 Vagy azt, hogy a' Nemzet ellen olly bünt tettek,
 Mellyért szem-fedelet élve érdemlettek.
 Vagy pedig tyúk-kosárt tsinálván hajából,
 És azt is nevelvén idegen fajtából;
 Tedd ijesztő fejét öt-hat akkorának,
 Mint az Asszony fejek vagy régen valának.
 Vagy a' minap egy kis idő fordúlattal
 Csínosan⁵⁰ őltöztek kitsiny sodrozattal.⁵¹
 'S az illy képtelenül meg-nevelt fejére
 Rakj, mint gólya-fészket a' Ház-tetejére

43 H: nincs kiemelés

44 H: Fejünkről mellyünkről meg nem esmernének,

45 H: Nemünk jól-létének –

46 H: fejét,

47 H: jární

48 H: sirhalom' formákat

49 H: a' bájoló szép

50 [Az RMKT XVIII/10-ben: D: Csúfosan; hibás olvasat.]

51 H: fodrozattal;

Ama' leg-szebb magyar fejkötő formákat:
 Gúnyoló öklömnyi kiseded maskarákat:
 Vagy pedig egy hosszú – alól karimázott –
 'S az eget bosszontó, kürtő forma vázot. –
 Úgy tűzz a' mellyekre hálós kezkenőket,⁵²
 Mellyek példázzanak ki dűllyedt emlőket,
 Hogy abba minden szem bele katinthasson,
 'S belőle magának Gusztust 's tsinálhasson⁵³
 Egésszen is látni olytant, mint⁵⁴ lehetett
 Éva, míg Édenből ki-nem-kergettetett.⁵⁵
 'S úgy ruházd alól is az⁵⁶ Asszony remeket,
 Követvén⁵⁷ mindenben az idegeneket;
 Hogy ha vólt⁵⁸ eleink ma fel-ébrednének,
 'S látnák, mit tsinálnak mind ifjak, mind vének?
 Formánkat el-véttve mint játszunk az éggel?
 'S hova temettük-el puha délczégességgel
 A'ma⁵⁹ természeti magyar nyersséget?
 Vagy meg-nem-ismernék a' szép nemzetséget;
 Vagy hóltra rettenvén e' tsúf unokának⁶⁰
 Képitől, a' sírba vissza rohannának.
 „Csak tóldasd már Pajtás! hosszabbra ruhádat,
 „Hányd el kalpagodat, tsákódat, gutsmádat.
 Ma-holnap maga lessz Országunk' elsője
 A' katonás magyar köntös' viselője.
 Már a' Magyar maga szégyenli viselni,
 Sőt azt, hogy viselte kezdi szégyenelni. ⁶¹
 Vóltunk minap – vóltunk – de magunk hagyattunk,⁶²
 Sőt ha meg-gondoljuk tsúfúl meg-tsalattunk;⁶³

52 H: a'melnyekre hálós keszkenőket, D: a'melnyekre hálós keszkenőket,

53 H: Gusztust tsinálhasson

54 H: olytat mint

55 H: Éva míg Édenből ki nem kergettetett:

56 H: ez

57 H: Majmolván

58 H: hólt D: hóltt

59 D: Azt a'

60 H: Onokának:

61 D: szégyenleni.

62 D: hagyattak

63 D: tsalattak

Vérünk' és tulajdon vérek' boszontóji,
 Es a' sok idegen Isten' imádóji:
 Úgy bántak az ékes Nemzeti ruhákkal,
 Mint mi a' farsangi kőltött áll orczákkal.
 [H: Fel vették, de nem úgy mint tulajdonjokat,
 Hanem tsak mint szívet titkoló rongyjokat.]
 Boldog *Epokhá*nból⁶⁴ Farsangot tsináltak,
 'S ön magokból olyan vázokat formáltak,
 Mellyek kívül ugyan Magyar színt mutattak,
 De belől idegen szívet lappangtattak.
 'S már most mikor látják, vagy is kezdik hinni,
 Hogy nem olly nagy vétek nem-Magyarnek lenni;
 El-hányják fel-szedett Páva tollaikat,
 Sőt hogy fel-vették is szégyenlik magokat.
 Sőt: írtózás! azt is kezdik szégyenelni,
 Hogy a' Magyar Nemzet' nevét kell viselni:
 'S hirtelen, a' dolgonn ollyant⁶⁵ fordítottak
 Sok némelly, Magyarból, de rosszúl fajzottak,
 Hogy azoktól várnak kopasz mentségeket,
 A' kik nem tsúfolják⁶⁶ mint ők, nemzetjeket.
 Magoknak ez tsúf szó tetteik' mentsége,
 Ideje van úgy-mond, hogy már legyen vége.
 Ideje el-verni a' mély részegséget,
 'S vissza bolondozni az esztelenséget.
 Vagy, ha ki⁶⁷ erszénnye' örökös kárára
 Fel-kapott⁶⁸ a' világ' fényesebb pólttzára;
 Szégyen, azt gondolja: ollyan öltözetben
 Jární, 's jelenni-meg⁶⁹ nagy gyülekezetben,
 Mint a' kiknek rangja annyit nem tenyészett,
 De egy-formákká tett a' Nem, 's a' természet,
 Vagy tán Attyaik is magok' jobb sorssában
 Szalmás Házban laktak,⁷⁰ egy-más' szomszédjában.
 'S ha e' miatt osztán ki kopik mentsége,
 Látván hogy nints neki olly nagy különbsége,

64 [H: nincs kiemelés.]

65 H: annyit

66 H: tsúfolták

67 H: Vagy a' ki

68 D: Fel-hágott

69 D: meg-jelenni

70 D: lak'ttak

Mások felett, a' kik vele egy nemzetből
 Származtak,⁷¹ sőt néha egy vér eredetből.
 Rá-fogással⁷² színli szíve' duzzadtságát,
 'S vádolja, a' ruha alkalmatlanságát⁷³
 „Csak tóldasd hát, Pajtás! hosszabbra ruhádat,
 „Hányd-el kalpagodat, tsákódat, gutsmádat.
 Es a' mint fel-vetted őket minapába',⁷⁴
 Temesd-el⁷⁵ öseid' hideg sír halmába.⁷⁶
 Fedd-be velek vitéz Atyáink'⁷⁷ tsontjait
 Kik e' két Fő Város' ditső vár'falait⁷⁸
 A' vérünkön hizott Töröktől nagy haddal
 El-vették, ez előtt tsak-nem egy-századdal.
 Vitéz öltözetünk azokat⁷⁹ illeti,
 Még mi nem ismerjük, mi az a' *Nemzeti*?⁸⁰
 'S melly nagy kints, akarmelley egy okos nemzetben,
 Változást nem tenni sem az öltözetben,
 Sem az azzal járó vér-tsereberében,
 Hanem meg-maradni a' maga bőrében. –
 Temesd-el hát, temesd – Atyáid' sírjába,⁸¹
 Tégy rá⁸² követ, 's ezt ird a' kő oldalába:

„Ide egy Nemzeti köntös temettetett,
 „Melly maga nemétől addig üldöztetett,
 „Hogy utóbb a' Nemzet maga szégyenlette,
 „Es itthonn idegent veve-fel helyette.
 „Csak minap kele-fel egyszer a' sírjából,
 „'S már⁸³ ismét a *lágyság'* puha párnájából
 „A' szél annyi *pelyhet* hordott szépségére,
 „Hogy illy idegennel bagzott tsúf léttére
 „Maga is magának új halált gondolna,
 „Hanem-ha most önként el-temették volna.

71 D: Származ'ttak

72 D: R'á-fogással

73 H: vádollya, a' ruha *alkalmatlanságát*

74 H: minapában

75 D: Temess'd-el

76 H: sir-halmában

77 D: Atyáid

78 D: kő-falait

79 H: ezeket

80 H: Nemzeti,

81 D: Anyáid' sírjába

82 D: r'á

83 D: 'S most

Jan. 17. 86. 1791. Magok okozták a Magyar Urak 's Atyomságok, hogy sokan
csorrel vélekedésel vagynak a Kurta Magyar öltözetről.

Ólak földjén már Pajja's! hosszabbra ruhádat,
Hámsz-el kalpagodat, tsákovat, gusmádat.
Viseltük, — már elég — meg-unnak Magyarjaink,
's ma-holnap új főzvényt szabnak Atyomságaink;
Ardig bíbjádnak hogy, nemem: süffjása
El-hagyatol; 's magad maradsz nem sokára.
Az ily mohonn kapod tsári tsenkéket
Kéj jön — mind-ol-hordja mint a por-tibiket.
Magyar szél pedig ez, ha játad így tsólni,
Nemzemem kérd ismét tségent majmolni:
Leg-több is Magyar rövidk nem Némest,
Nyers sepreme Szabos Kurta kis mentsemet.

Unkosod, azt mondasz. — Ezt hát el-vevete,

Prémzett vagy prémestlen kaput kell helyete:

Kalap már, nem süveg feje tsakarója,
Lyukgator Dalmány-tsüf a mellyre valója.

Mellyen által tsarjé ereget mellyeről,

El-akar seprelni azt velned meprevöl.

El-hányra bajusztát, tsit tséj, nevele;

Hogy ez, a Magyarvag, alkalmatlan jele

Turesitea vasdal egeret, 's magasson

Tozmyolt haj-bödszokkal meg-ne-piszkoltaton.

Az egy Magyar Nadrág maszad meg végtére,

Az is tán tsak annak emlékezetére;

Hogy a kik Némüktől onyire távoztunk,

Magva-tsakadt Magyar Agyekből tsármaktunk.

Fegyverről 's mellyükről meg nem ismerénnek,

Mutatjuk, mi tsija Némünk: jól-tévenek?

"Ólak földjén hát Pajja's! hosszabbra ruhádat,
"Hámsz-el kalpagodat, tsákovat, gusmádat.
Söröd, vagy tsüffjód-el a szép Magyar fejét, —
Egy görbe tsitsakot köv Magyar kard helyete.
Mert már Naggyádnak annyira tsókása
A Magyar nyelele, el-hagyograsása;
Hogy az által-kötön 's ekesen tsi-hányra
Nadrágba 's mentébe járó egy-nehányat
Ma-holnap nevedes Kuruesoknak vehet,
A miatt, hogy sokann tsollakat tsere'lik. Raggaw

198.

Raggass pókhálókat Asszonyi' fejére,
Tedd ki fejősigédet tudásként vorrere.
Gináltság selyemből sírhalom formákat;
Máskor be fesséssel a leg-jeobb papákat.
Így süxü halóval takarván képeket,
Imádd e' hajólo' fiép ~~szeméjüket~~ kisérteket.
A' kikről nem tudnád, kit s mit ségyenlenek,
Ért e' hogy a' többek mint ök nem illyenek,
Vagy azt, hogy a' Nemzet ellen oly bünt tőcök,
Mellyézt szem-jevelés álvé érdemlecek.
Vagy pedig tyúk-kosárt tsinálván hajából,
És azt is nevelven wegen pajtaból,
Tedd ijfető fejet öt-hat akkorának,
Mint az Asszony fejek vagy régen valának.
Vagy a' minap egy kis idő fordulással
Ginósan öltöztek kicsiny vonozással.
Í az illy képtelenül meg-nevelt fejére
Rakj, mint golya-féjeket a' ház-tetőjére
Ama' leg-jeobb magyár fejkötő formákat:
Ginólo' öklömmi' kisdéd maskarákat.
Vagy pedig egy hórsú - alól kárimázsa -
Í az eget borzontó, kürtő, póma vázot. —
Ugy tűz a' mellyekre halós keskenyöket,
Mellyek példázzanak ki düllyedt emlőket,
Hogy alfa minden szem bele kátsinhatson,
Í belőle magának gústust s tsinallhatson
Egészren is látni oly aht, mint lehetek
Eva, míg Övönöl ki-nem-kergetek.
Í úgy ruházó alól is ez Asszony remeket,
Követvén mindenben az idegeneket.
Hogy ha vót eleink ma fel-ébrednének,
Í látnák, mit tsinálnak mind ifjak, mind vénak?
Formákat el vétkve mint jászunk az éggel?
Í hova remekük-el pihen délezésséggel
Ama' termépeti magyár nyereségeket?
Vagy meg-nem-ismernek a' fiép nemzetséget,
Vagy háltra rettenvén e' büf unokáinak
Kisítöl, a' sírba vésza rohannának.
Bék' tóhaly máz Pajtás' hórsabtra ruházat,
„Hányd-el kálpagodat, tsikóvat, gútmádat.

189

Ma-holnap maga lesz Országunk' elfője
 A' katonák magyar kőncs' viselője.
 Már a' Magyar maga fejezti viselni,
 Sőt azt, hogy infelté kezdő fejezelm.
 Voltunk mi nap — voltunk — de magunk hagyattunk,
 Sőt ha meg-gondoljuk tiszul meg- valattunk;
 Vezünk' és tulajdon vérek' polgontói,
 És a' sok wegen Isten' imadoji.
 Ugy bantak az ekes Istenek' ruhákkal,
 Mine mi a' farsangi költőt all orzákkal.
 Dolgok épokhárból farsangot csináltak,
 Sön magokból olyan varokat formáltak,
 Melhük kívül ugyan Magyar vért mutattak,
 De belől wegen fívet lappangtattak.
 S már most omkore tájnak, vagy is kezdik hinni,
 Hogy nem oly nagy vétek nem-Magyarok lenni;
 El-hányják fel-fedve Páva tollaikat,
 Sőt hogy, fel-vevük is fejezelmik magokat.
 Söt: irtózas, azt is kezdik fejezelm.
 Hogy a' Magyar Nemzet, névet kell viselni.
 S hitelen, a' dolgorn olyant fejezttovak
 Sok némely, Magyarostól, de rofszúl farsangok,
 Hogy azoktól aránek kopasz mentességét,
 A' kik nem tiszulják mint ők, Nemzetjüket.
 Magoknak ez tiszul fíu totteik' mentesége,
 Deje van úgy mond, hogy már legyen vege.
 Deje, el-vevük a' mély réhegésége,
 S vissza boldozni az epeclensége.
 Vagy, ha ki erpenye' örökös kárára
 Fel-kapott a' vilag' fenyesebb pólváza;
 Fejezelm, azt gondolja: olyan öltözetben
 Várm, s jelenmi meg Nagy külkezetben,
 Mine a' kiknek rangja annyit nem temyékete,
 De egy-formákta' ezt a' Nem, s a' terméket,
 Vagy tán atyáik is magok' jobb borvában
 Esalmás házban laktak, egy más, pompájában.
 S ha e' miat ofrán ki kopik mentesége,
 Lárván hogy más neki oly nagy, külombfíge
 Majok fele, a' kik vele egy Nemzetből
 El-ar-martak, sőt nála egy, véz eredetből.

- Ráfogással kirli zive' dussadságát,
 I' vándolja, a' ruha alkalmatlanságát
 "Csak ró'lyafé hát, Pajzsis! hosszabba ruhádat,
 " Anyu - el kalpagódat, tsakódat, guzmádat.
 Es oi' mint fel - vették őket minapóba,
 Temeft - el öfjeid' hűveg sír halmaiba.
 Fed - be velek vitéz Anyáink' szonjait
 Kik e' két Fő Város' dicső Vár palait
 A' vézünkön híroz' Törökötől Nagy hadal
 Et vették, ez előtt tsak nem egy - fázaddal.
 Vitéz öltözetünk arókat - illeti,
 Még mi nem ismerjük, mi az a' Nemzeti?
 I' melly nagy kints, akare melly egy okos Nemzetben,
 Változást nem tenni sem az öltözetben,
 Sem az arzal járó vör - tőrcobizében,
 Itanem meg - maxami a' maga bőzében. —
 Temeft - el hát, temeft - Anyáid' sírjába,
 Tegy rá követ, i' ezt ird a' Lő' ővalába:
- " De egy Nemzeti köntös temetése,
 " Melly maga nemétől avdig üldözöcse,
 " Hogy utóbb a' Nemzet maga fégyenlette,
 " Es itthon' ügyent verte - fel helyette.
 " Csak minap kele - fel egyszer a' sírjából,
 " I' máz' ismét a' lajvaság' puha párnájából
 " A' szél annyi pelyhet lövözt a' szep' égere,
 " Hogy illy idegennel bagyroz' csúf' letére
 " Maga is magának új' kabát' gondolna,
 " Itanem - ha most önkent el - temetéké volna.